

חי אייר התשע"ב

1	בבלי סוכה	1
1	בבלי סוכה ב,ב	1.1
4	סוכה בבבלי ערכין לב,ב	1.2
6	ישעיהו ד,ה – ו חישוב צל סוכה בתקופת תמוז	1.3

1 בבלי סוכה

1.1 בבלי סוכה ב,ב

משנה סוכה (היינו סכך הסוכה) שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה (כמבואר בגמרא שסוכה כשרה רק כשהיא דירת עראי, וכדי שמבנה שלמעלה מעשרים אמה יוכל לעמוד עליו להיות מבנה קבע. ונקטו הפוסקים טעם דירת עראי).
 ורבי יהודה מכשיר.

ושאינה **גבוהה** עשרה טפחים ושאין לה שלוש דפנות ושחמתה מרובה מצלתה פסולה.
רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ד ה"א גבוהה שיעור הסוכה גבהה אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה, ורחבה אין פחות [א] משבעה טפחים על שבעה טפחים, ויש לו להוסיף ברחבה אפילו כמה מילין, היתה פחותה מעשרה או משבעה על שבעה או גבוהה מעשרים אמה כל שהוא הרי זו פסולה.
 [א] **הגהות מיימוניות הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ד ה"א** אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב הלכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו והיינו שבעה טפחים כדמוכח בגמרא וזהו כב"ש לגבי ב"ה דלא בעו שולחנו ודלא כר' דבעי ארבע אמות על ארבע אמות, ע"כ:

• טט - מדיון הגמרא עולה שכל הפסולים הללו הם הלכה למשה מסיני.
גמרא .. סוכה דאורייתא. (מתרצת הגמרא שדוקא לגבי סוכה שהפסול בסכך למעלה מעשרים אמה הוא מדאורייתא, ונאמר בסיני לפני ששנו החכמים את המשנה) **תני פסולה** (שלא עשה כתורה והלכה, מה שאין כן לגבי) **מבוי** (שהאיסור לטלטל בו הוא מ) **דרבנן** (לכן) **תני תקנתא** (שנה כי אפשר לתקנו לטלטל בו גם מדרבנן).

(אחר שאמרה הגמרא שפסול סוכה למעלה מעשרים אמה הוא מדאורייתא שואלת הגמרא) **מנא הני מילי** (היכן מקור דין זה בתורה).

(וי אמר רבנא) [מגן למען ידעו דרתיכם]

כי בספות הושבתי את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים

אני יהוה אלהיכם:

אמר רבה דאמר קרא **(וי אמר רבנא) [מגן למען ידעו דרתיכם]** - זרקא מונח סגול, על תוכן של ידיעה מרמזים לענין תוספת ידיעה, על סיכוך ומחיצות של קדושת מחנה ישראל (ראה קשר אפשרי ל-**בבלי ערכין לב,ב על נחמיה ח,ז**)

כי בספות - מונח רביע - מלמד על לפחות ארבע ענינים, וכאן מרמז לשבעה ענני כבוד, ארבעה מארבע רוחות, אחד למטה מתחת רגליהם שלא ילכו יחף (תורה שלמה בהעלותך) אחד מעל ראשיהם, אחד מלפניהם מיישר דרכם.

הושבתי - פשטא

את-בני ישראל - מונח זקף-קטן

פשוט ש-עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא (מעל עשרים אמה העין לא שולטת - לא מבחינה בסכך ישירות אלא ע"י נשיאת עיניו למעלה).

הגמרא בדיון הבא **בבלי סוכה ב,ב**, אומרת: כולוהו (רבי זירא ורבא) כרבה לא אמרי (לא סברו, טעם הפסול מעל עשרים אמה, כרבה שלמד זאת מהקרא **(וי אמר רבנא) [מגן למען ידעו דרתיכם]** שצריך היושב בסוכה לידע שיושב בצל סוכה, כי הם סברו שאין כוונת הפסוק לידיעה הנצרכת ליושב בסוכה, אלא כוונת הקרא) ההוא (ב) ידיעה לדורות היא (ופירש) **רש"י** לאו בידיעה דשיבת סוכה קא אמר, אלא בידיעות דורות הבאין היקף סוכות ענני כבוד הנעשה לאבות.

טט – אפשר כי הקרא של רבה **(וי אמר רבנא) [מגן למען ידעו דרתיכם]** ע"פ טעמי מרמז לאחד את הדרשות (א) סכך מעל עשרים אמה פסול ו-(ב) שאין יושבים בצך סכך מעל עשרים אמה. הקרא עוסק בסיבה לסוכה והסיבה מכילה את ההלכה לפסול סוכה מעל עשרים אמה. בסכך מעל עשרים אמה חסרה שליטת העין הישירה ולוקה הידיעה על מגורים בסוכה ובצילה. ולפי ההסבר ע"פ בבלי ערכין לב,ב חסר בידיעה של קדושת ענני הכבוד אף שלא נראים ומכך קדושת מחנה ישראל.

[מגן למען ידעו דרתיכם] - זרקא מונח סגול, מצד אחד זרקא סגול בתפקיד הוספה בידיעה לדורות על נסי המדבר בצל ענני כבוד (רב זירא ורבא), מצד אחר זרקא סגול בתפקיד גריעה שאם הסכך מעל עשרים אמה זה מחסיר בידיעה של ישיבה בצל סכך, (רבה)

רבה - הפסוק מלמד על צל (של סוכה)

רב זירא ורבא - הפסוק מלמד על צל ע"י שבעה ענני הכבוד, ואפשר שהענן העליון היה בגובה עשרים אמה.

כאשר מעל עשרים אמה ויש לקשר זאת לדעת רב הונא (סוכה ב,ב). אם ההנמקה היא **תשבו משום תדורו** אז דירה הקטנה היא ארבע אמות. מאז חורבן הבית אין לקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה, ויש הסבר ארבע אמות - ארבע יסודות - דפוסים של הלכה.

אם ענן כבוד עליון בגובה 20 אמה זאת דירה בגובה 20 אמה, כדי שבדירה של 20 אמה גובה ו-4 על 4 אמה יהיה צל סוכה של 7 טפחים, הסוכה צריכה להיות קצת יותר מארבע אמות. בבית המקדש בירושלים רק ביום תקופת תמוז יוטל צל סכך של שבעה טפחים בגובה עשרים אמה בתוך ארבע אמות וכחצי טפה. צל סכך 7 טפחים בגובה 19.5 אמה יוטל בתוך ארבע אמות בדיוק.

רב הונא - טט אם ההנמקה היא **תשבו משום תדורו** אז דירה הקטנה היא ארבע אמות. מאז חורבן הבית אין לקב"ה אלא ארבע אמות של

הלכה, ויש הסבר ארבע אימות - ארבע יסודות - דפוסים של הלכה. אם ענן כבוד עליון בגובה 20 אמה זאת דירה בגובה 20 אמה, כדי שבדירה של 20 אמה גובה ו-4 על 4 אמה יהיה צל סוכה של 7 טפחים, הסוכה צריכה להיות קצת יותר מארבע אמות. בבית המקדש בירושלים רק ביום תקופת תמוז יוטל צל סכך של שבעה טפחים בגובה עשרים אמה בתוך ארבע אמות וכחצי טפח. צל סכך 7 טפחים בגובה 19.5 אמה יוטל בתוך ארבע אמות בדיוק. רק ביום תקופת תמוז אור השמש מכסה את רוב כדור הארץ המאוכלס, מהחוג האנטרקטי בקו רוחב כ-66.5 מעלות דרום עד הקוטב הצפוני. זהו רמז ל-70 אומות העולם שישראל מקריבים קרבנות פרי מוסף לזכותם בשבעה ימי הסוכות. אם אומות העולם יקיימו שבעת מצוות בני נח הרי הם תומכים בישראל ונידונים לזכות ביום הדין בכל שנה וביום הדין הגדול והנורא באחרית הימים, אבל אם הם לא מקיימים שבעת מצוות בני נח והם שונאים את ישראל אזי ביום הדין הגדול והנורא יוציא הקב"ה חמה מנרתיקה והיא תאיר על כל העולם המאוכלס ביום אחד כמו בכל שנה ביום תקופת תמוז וכמו במדבר שישראל שכנו בצל מהימנותא - ענני הכבוד, ומי מהם שחטא ענן הכבוד פנה מעליו והאירה עליו השמש המדברית היוקדת להצביע עליו להאיר על חטאו ואף לענשו בחום, כך אומות העולם השמש היוקדת תאיר על כולם ביום אחד והם נידונים לפי מעשיהם ביום הדין הגדול והנורא באחרית הימים, ואפשר שבכל שנה זה קורה ביום תקופת תמוז וביום תקופת טבת ששניהם קשורים לתעניות צבור, י' טבת יום הטלת המצור על ירושלים ע"י נבוכדנאצר, יום יז תמוז החל משבירת לוחות ראשונים ועד פריצת חומות ירושלים ע"י נבוכדנאצר.

נענין בבלי עירובין:

(א) בבלי עירובין ג,א דאמר רבה כתיב (וי אמר נבג) **למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול **כי בספות השבת** - מונח רביע פשטא

עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא.

אלמא: גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי וכו' (מכאן שגם בסוכה (כמו בקורת מבוי) חולקים לגבי היכר)

ב- בבלי עירובין ב,א

שמות תרומה כז,טו: ולפתח השנית חמש עשרה קלעים עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:
שמות תרומה כז,יח: ארץ החצר מאה באמה ורחבו חמשים וקמה חמש אמות שש משור
ואדניהם נחשת:
שמות ויקהל לח,יד: קלעים חמש עשרה אמה אל-הפתח עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:
שמות ויקהל לח,טו: ולפתח השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה
עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:

ואיבעית אימא כי כתיב **שמות תרומה כז,יד** וחמש עשרה אמה קלעים לכתף (ג"א (**שמות ויקהל לח,יד**) **קלעים חמש עשרה אמה אל-הפתח** בגובהה הוא דכתיב. גובהה? והא כתיב (**שמות תרומה כז,יח**) **וקמה חמש אמות**. ההוא משפת מזבח כפוש הכתוב שלוש אמות, לר' יוסי עשר אמות, כשם שמזבח הזהב גובהו שתי אמות כפול מאורכו ורוחבו שהיו כל אחד אמה אחת, כך המזבח החיצון גובהו עשר אמות, כפול מאורכו ורוחבו שבפשוט היו חמש אמות כל אחד. לכן גובה הקלעים לפחות חמש אמות מעל עשר אמות גובה המזבח. הדרשה שהגובה נלמד מהאורך דומה לדרשה המלמדת שרוחב כל קלע היה חמש אמות הנלמד מהפשוט של הכתוב **וקמה חמש אמות**.
רש"י משפת קלעים ולמטה. למטה מאותן חמש עשרה שנעדרו מזה ומזה לפתח, היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים, ועליהן נתוספו חמש עשרה בגובה משני עברי הפתח דהו להו עשרים **לישנא אחרינא**: בגובהה הוא דכתיב - דגובה כל קלעי החצר סביב חמש עשרה אמה וגו'... ושתייהן שמעתי, וזה עיקר (**ט**) - **רש"י** אומר שההסבר השני הוא העיקר, היינו הקלעים במזרח עשרים אמה, בשאר הצדדים חמש עשרה אמה).
טט -

טעמי הקרא **למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול על תוכן של ידיעה מרמזים לענין תוספת ידיעה (ואח"כ נראה גם גריעה אפשרית בגודל הדופן השלישית). צירוף זה דומה לפסוקי תורה ונביאים אחרים בהן מופיעה תבנית טעמים זאת בקשר לשרש ידע. לענ"ד תוספת ידיעה זאת היא שכל עניני ה- **משנה סוכה פ"א מ"א** הם הלכה למשה מסיני כפי שמבררת זאת הגמרא. כמו כן יש בטעם הסגול רמז לענין שמחוץ לקצוב, חוץ לשכל, חוץ לטבע. אכן ענני הכבוד הם חוץ לדרך הטבע.

הבירור הראשון הוא גובה סוכה (סכך) כשרה. על בסיס הגמרא בעירובין לגבי קלעי החצר אפשר שתחתית ענן הכבוד העליון היה בגובה קצת פחות מעשרים אמה ונגע בראשי עמודי הקלעים המזרחיים. יש לכך קצת דמיון למדרש ב-**בבלי סוכה ה,א** ואמר רבי תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכניתו ועננו עליו למטה מעשרה (טפחים מהשמים) ... ואישתרכובי אישתרכב ליה כסא (נמשך הכסא) עד (למטה מ)עשרה (טפחים מהשמים) ונקט ביה ומשה רבנו אחז בו במצוות ה' נגד הפרעת המלאכים. ענן הכבוד העליון נגע בקלעים כדוגמת כסא הכבוד שירד מעט מתחת לעשרה טפחים מהשמים.
יתכן, שאם הענן היה בגובה מעל עשרים אמה כבר לא היה **היכר** ברור שיש ענן וצל, אבל בפחות מעשרים **הוכר** הייטב, כי השמש נראתה ככוכב גדול ואורו חלש (מפרשים בספר במדבר?). לכן גם צ"ל שצילתה של הסוכה מרובה מחמתה, כמו בענן הכבוד העליון שהטיל צל של ממש כאשר הוא בפחות מעשרים אמה.
עד כאן הדיון בקרא של רבה. הערת ר' זלמן פלוימדורף, כולל אור משה, אם בקיר מבוי יש קישוט גם מעל עשרים אמה אז הדבר ניכר והוא משמש כסימן לקורה. אבל בסוכה קישוט לא מועיל, כי הסיבה היא הקשר להיכר ענני כבוד.

בבלי סוכה ב

לְמַעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם – זרקא מונח סגול, טט - ע"פ תבנית טעמים מוסיף בידיעה שענני כבוד הצלו משמש ולכן מעל עשרים אמה לא ניכר הענן העליון, כי במדבר ראו השמש ככוכב מאיר ולא השתמשו לאורה, השמש מאירה על אדם להצביע שחטא, "הוקיעם כנגד השמש" אפשר שזה מכוון לדברי **ש"ע אר"ח סימן תרכה סעיף א**
בְּסֶפֶת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים וגו' הם ענני כבוד שהקיפם בהם **לבב יכם שרב ושמש**. לכאורה משמע במחבר שצריך צלחה מרובה מחמתה כדי להיות כדוגמת ענני כבוד,
ש"ע הרב (מביא הפסוק במלואו ... **לְמַעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם** וגו') ודוגמא לזה צוה לנו לעשות סוכות עשויות לצל שנזכור נפלאותיו וגו' בסוכה מדובלת שאין צלחה מרובה מחמתה יש דיון (ראה **מ"ב**) ולהלכה כשירה

ויקרא אמר כג, מב

[מב] **בְּסֶפֶת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים**

פֶּלֶאֱזָרְחָ בִּישְׂרָאֵל וְיִשְׁבוּ בְּסֶפֶת:

רבא אמר **ויקרא אמר כג, מב** **בְּסֶפֶת תִּשְׁבוּ** – מרכא טפחא, יתור לרבות **שְׁבַעַת יָמִים** – מונח אתנח, רבוי והגבלה (כאן רבוי הגבלים).

- יתור לרבות מיני סוכות שמתאפשרת בהם דירה אפילו ע"י הדחק בסוכה של שבעה על שבעה טפחים, **שְׁבַעַת יָמִים** – מונח אתנח, לרבות ההגבלים, כמסקנת רבא, להגביל – למעט סוכה מעל עשרים אמה שהוא מבנה קבע, ולמעט סוכה הפחותה מעשרה טפחים. ובסוכה ב, נדרש גם הגבלה על סוכה בגובה עשרים אמה שיהיה בה רוחב של לפחות ארבע אמות וקצת (בין דופן דרום ובין דופן צפון).

לדעת רבא סוכה היא דווקא באופן שיש אפשרות לעשותה סוכת עראי, אפילו שעושים אותה במבנה של סוכת קבע, כי עד עשרים אמה אדם עושה דירתו עראי, היינו שיעור מבנה עראי כמו סוכה, עד עשרים אמה, מעל עשרים אמה בד"כ אדם עושה (מחויב לעשות) דירתו עראי, כי בשביל גובה כזה צריך דפנות קבועות וחזקות, ואפילו יבנה סוכה גבוהה בדפנות עראיות לא יצא.

על בסיס עמודי קלעי החצר שהיו מצופי נחושת, ואדניהם נחושת, אפשר אולי להבין קושיית אביי לרבא.

בבלי סוכה ב, א אמר ליה אביי לרבא אלא מעתה, עשה (לסוכתו) מחיצות ברזל וסיכך על גבן, הכי נמי דלא הוי סוכה (מחיצות חזקות

בגובה של פחות מעשרים אמה יוצרות דירת קבע, וכי לא תהיה סוכה?)

- אמר ליה (רבא לאביי), הכי קאמינא לך (הכוונה בדרך כלל עושה סוכה): **עד עשרים אמה, דאדם עושה דירתו עראי, כי עביד ליה דירת קבע - נמי נפיק** (שבמהותו יהיה המבנה ארעי אף שנראה חזק, ומדוע אין רבא מסביר הפסוק כפשוטו ותהיה סוכה שמחיצותיה מתכת אסורה? כי יש משניות שמותרות מחיצות מכל סוג). **למעלה מעשרים אמה, דאדם עושה דירתו עראי, כי עביד ליה דירת עראי - נמי לא נפיק.**

הוכחת רבא על מבנה ארעי היא מהמקרא **בְּסֶפֶת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים** סוכה הראויה לשבעה ימים, אף שעשויה מחמרים חזקים כהיתר במשנה.

לפחות עמודי הנחשת של הקלעים של צד מזרח בחצר המשכן התנשאו לגובה עשרים אמה. מכאן שענן הכבוד העליון היה לא פחות מגובה עשרים אמה.

הגמרא במקום אחר דנה האם המשכן היה אהל עראי או מבנה קבע. אפשר ששילוב גמרות סוכה ועירובין מצביע על הקלעים ועמודיהם ממתכת נחשת כמבנה ארעי ממתכת עד גובה עשרים אמה ומכאן ההיתר במשנה למחיצות מסוגים שונים כולל מתכת.

הארעיות של הקלעי החצר ועמודי החצר מצופי נחושת על אף היותו ממתכת מתבטאה בכך שהם צריכים למיתרים ויתדות להעמידם בכלל ובפרט ברוח מצויה.

באופן של משל עמודי החצר, עץ מצופה נחשת ועומד בשליבות בתוך אדני נחושת, והקלעים מקשרים בין שמים וארץ.

1.2 סוכה בבבלי ערכין לבב.

בבלי ערכין לבב, איבעית אימא: תרי תנאי ואליאב דר' ישמעאל. ואיבעית אימא: חד מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה; דתניא, ר"א בר יוסי אומר: **אשר לוא חומה (אֲשֶׁר-לֹא לֹו חֹמָה) - אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן.**

ויקרא בהר כהל: ואם לא-ינאל עד-מלאת לו שנה תמימה
יקם הבית אשר-בעיר אשר-לא לו חמה לצמיחת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל:

מאי טעמא דמ"ד (ר' ישמעאל בר' יוסי): קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא? דכתיב: **(עזרא ג'ט) וינעשו בני-הגולה (נחמיה ח"ז) השבים מן-השבי ו סכות וישבו בסכות כי לא-עשו מימי ישוע בן-נון בן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד**; אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא? אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע, מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה, אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה;
נחמיה ח"ז:

וינעשו כל-הקהל השבים מן-השבי ו סכות וישבו בסכות
כי לא-עשו מימי ישוע בן-נון בן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד:

תניא, ר' ישמעאל בר' יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשו, אבל ראשונות בטלו משבטלה קדושת הארץ. קסבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא.

וינעשו כל-הקהל – מונח תלשא, כעין שני תפקידי תלשא וזה יכול להיות אלפניו ולאחריו (ארבע תפקידיים), תפקיד אחד לאחריו מרמז כעין מחיצה על ענין בעל בחינה נעלה והוא קדושת ארץ-ישראל **השבים מן-השבי ו סכות וישבו בסכות** – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, כעין תבנית לכתחילה ובפועל. שקדושה שקידש יהושע את ארץ-ישראל לכתחילה הייתה צריכה להיות לתמיד, ועליה הוסיפו דוד ושלמה את קדושת ירושלים, אבל כפי הממבר מהמשך הפסוק, מפני שיהושע לא עקר יצר הרע לעבודה זרה פסק(ה) קדושת ארץ-ישראל בתלישת – בחורבן בית ראשון, פרט לקדושת ירושלים ((רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו,ה"ד – ה"ט"ז קדושת ירושלים לא בטלה), וכאשר שבו שבי ציון, עזרא ואנשי כנסת הגדולה חידשו את קדושת ארץ-ישראל בפועל ע"י **סכות וישבו בסכות** – זרקא מונח סגול (בתפקיד בהוספה מהענין על הענין) הוספת קדושה על הקדושה שנשארה היא קדושת ירושלים.

בבלי ערכין לבב, תניא, ר' ישמעאל בר' יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשו, אפשר כי הנלמד מ-**נחמיה ח"ז**, שמדובר על קידוש מחנה ישראל הוא המשך לקדושת מחנה ישראל במדבר שהיה מוקף בענני הכבוד **אור גנוז, ב' מוסקובין, סוכות ע' לז**, ... **(בבלי סוכה י"א, ב)** כרבי אליעזר (במסעות במדבר) בענני הכבוד הקיפם שהוא ענין קדושת הסוכה, שנהיה מוקפים בכל גופנו מהמצוה המעולה וגו'. כלומר קדושת סוכה משמעותה ענני הכבוד, קדושת סוכה זאת תוספת על גוף הסוכה ותוספת זאת מרומזת בתבנית טעמים זהה בפסוקים המזכירים את סוכות. כלומר סוכות הולך ביחד עם ענני הכבוד ועם קדושת מחנה ישראל. **זמן שמחתינו, כהן דוד מאמר ה'ע' נט** ... הארת חג הסוכות היא הארת ענני הכבוד, וזה מתחדש בכל שנה בחג הסוכות וגו', ומשמעו כי גם עתה זוכים להארת ענני כבוד בלי לראותם. **שמן ראש, כץ אשר מפתחות** ענני הכבוד היה בהם (בחינת) (קדושת) ארץ-ישראל (ע' מו), **נתיבי חיים, אלעזרי חיים ע' רפח** ... כשיושבים בסוכה, על קדושת הארץ ישנה עוד הוספת קדושת הסוכה שהיא במקום ענני הכבוד.

(נחמיה ח"ז) סכות וישבו בסכות – זרקא מונח סגול, תוספת קדושת סוכה על גוף הסוכה ומשמעותה ענני הכבוד המקיפים ומקדשים את מחנה ישראל. **אסופת מערכות - ו [דברים, מפתחות], גולדויכט, ח"י, וזאת הברכה, חמה ולבונה** וכך גם כן בהשראת קדושת ארץ ישראל, לא תוכל לעולם להשיג את תוקף בהירות אורם של ענני הכבוד שבמדבר.

אפשר כי זה הרעיון המסתתר בדיון על גובה סכך סוכה כשרה בין 10 טפח ועד 20 אמה ב-**בבלי סוכה ב,א** על הפסוק **(וי' אמר כג,מג) למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלתיכם:** אמר רבה דאמר קרא **(וי' אמר כג,מג) למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול, תוספת בידעיה שמצות סוכה אינה רק גוף הסוכה אלא תוספת קדושת סוכה שמשמעותה ענני הכבוד, המרומזים בקרא וטעמיו **כי בסכות** - מונח רביע - מלמד על לפחות ארבע ענינים, וכאן מרמז לשבעה ענני כבוד, ארבעה מארבע רוחות, אחד למטה מתחת רגליהם שלא ילכו יחף **(תורה שלמה בהעלותך)** אחד מעל ראשיהם, אחד מלפניהם מיישר דרכם.

וב-**זהר פר' אחרי מות** דורש על קשר בין העלאת ענן הקטורת בקדש הקדשים ע"י כהן גדול והידמותו לשבעה ענני הכבוד וכך כהן גדול וענני הקטורת מכפרים על עם ישראל ומקדשים אותו. בבית ראשון גובה קדש הקדשים היה עשרים אמה (האם פנימי או חיצוני?) וענן הקטורת היתמר עד לכל היותר עשרים אמה, שוב קשר לגובה מירבי של סוכה שסככה ודפנותיה כעין ענני כבוד המכפרים, מקדשים ומגינים על עם ישראל.

וינעשו כל-הקהל – מונח תלשא, תפקיד אלפניו אפשר שילמד על הפסוק שלפניו **[טז] ויצאו העם ויביאו וינעשו להם סכות איש על-גפו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלהים ובחצות שער המים ובחצות שער אפרים: ס** למחיצות סוכות ברשות הרבים, וסוכות מפולשות, שיעורי לחי וקורה **אבן השם שו"ע הלכות סוכה סימן תרל** סוכה העשויה כמבוי צריך שיביא פס טפח ומשהו (ע"פ ר' יהודה **סוכה ז,א**), ורבי סימון ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר שצריך לעשות פס ארבעה ומשהו ולהעמידו פחות מג' טפחים סמוך לאחד משני הדפנות, וכן פסק **הרמב"ם בהלכות סוכה פ"ד,ה"ג** וכ"כ ב-**טור ובש"ע סעיף ג'**. (אפשר שמכאן לימוד ללחי וקורה במבוי לעירוב הצירות ומבואות שהוא מדרבנן)

[טז] וַיַּעֲשֵׂה – תרסא, בתפקיד שיעור אפשר לשיעור גובה סוכה עד 20 אמה כגובה קדש הקדשים בַּיַּת הָאֱלֹהִים בבית ראשון שכך חידשו אותו שבי ציון בבית שני ומה שלומדים שבבית שני גובה קדש הקדשים היה שלושים אמה הוא בבית הורדוס

ואומר: (דב' נצבים לה) וַהֲבִיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָרְשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ וַיְרַשְׁתָּהּ, מקיש ירושתך לירושת אבותיך, מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו, אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו.

מילת וַיְרַשְׁתָּהּ עשויה להיות במובן ירושה ועשויה להיות במובן הורשה – גירוש הכנענים
וַהֲבִיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ - גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. אפשר כי כאן מקיש ביאה שניה לארץ לביאה ראשונה ללמד מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו, אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו.

ואידך (ר' אלעזר בר' יוסף) ? דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה, ואגין זכותא עליהו כי סוכה.

מן-השבי ו סְכוּת וַיֵּשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת – מרכא פסק זרקא, אפשר כי בקריאה ללא פסק המשמעות כפשוט הכתוב, השייך לפסוקים שלפניהן בהם מדובר על איסוף עצים להקמת סוכות.

נחמיה ח'יד - טז: [יד] וַיִּמְצְאוּ פְתוּיִם בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת בְּחַג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: [טז] וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל-עֲרֵיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צֵאוּ הָהָר וְהִבִּיאוּ עִלַי-זֵית וְעִלַי-עֵץ שִׁטָּן וְעִלַי הַדָּס וְעִלַי תְּמָרִים וְעִלַי עֵץ עֵבֶת לַעֲשֹׂת סֻכּוֹת כַּכָּתוּב: ס [טז] וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ עַל-גֻּנּוֹ וּבְחֻצְרוֹתֵיהֶם וּבְחֻצְרוֹת בָּיִת הָאֱלֹהִים וּבְחֻצְרוֹת שַׁעַר הַמַּיִם וּבְחֻצְרוֹת שַׁעַר אֶפְרַיִם: ס

בקריאה עם פסק ידרש שהגינה זכות עזרא על שבי ציון כמו סוכה וכעין הנאמר (ישעיה ד') וְסֻכָּה תִהְיֶה לְצֵל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחְסֵה וּלְמַסְתוֹר מִזָּרִם וּמִמָּטָר: פ

והיינו דקא קפיד קרא עילויה דיהושע [ישוע], דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא כתיב (נחמיה ח') ישוע, בשלמא משה לא בעא רחמי, דלא הוה זכותא דארץ ישראל, אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל, אמאי לא ליבעי רחמי. והא כתיב: (דב' נצבים לה) אֲשֶׁר-יָרְשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ וַיְרַשְׁתָּהּ! הכי קאמר: כיון דירשו אבותיך ירשת את.

ישוע בן-נון בן בני ישראל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, כדרשת הגמרא, שלכתחילה יהושע היה צריך לבטל את יצר הרע של עבודה זרה מישראל וכיוון שלא בטל, כתוב שמו כאן ישוע חסר את ה"ה (אפשר שכך שמו מכיל י' ה' מידת הגבורה ענין של יראת ה', וחסר את ה"ה חסר כי לא ביטל יצר הרע) ובפועל בוטל יצר הרע ע"י עזרא ונחמיה ואנשי כנסת הגדולה.

אות ה"ה (שתי פעמים חמש) היינו החסיר עשר קדושות הכתוב במשנה "עשר קדושות הן. ארץ-ישראל מקודשת מכל הארצות וגו'"

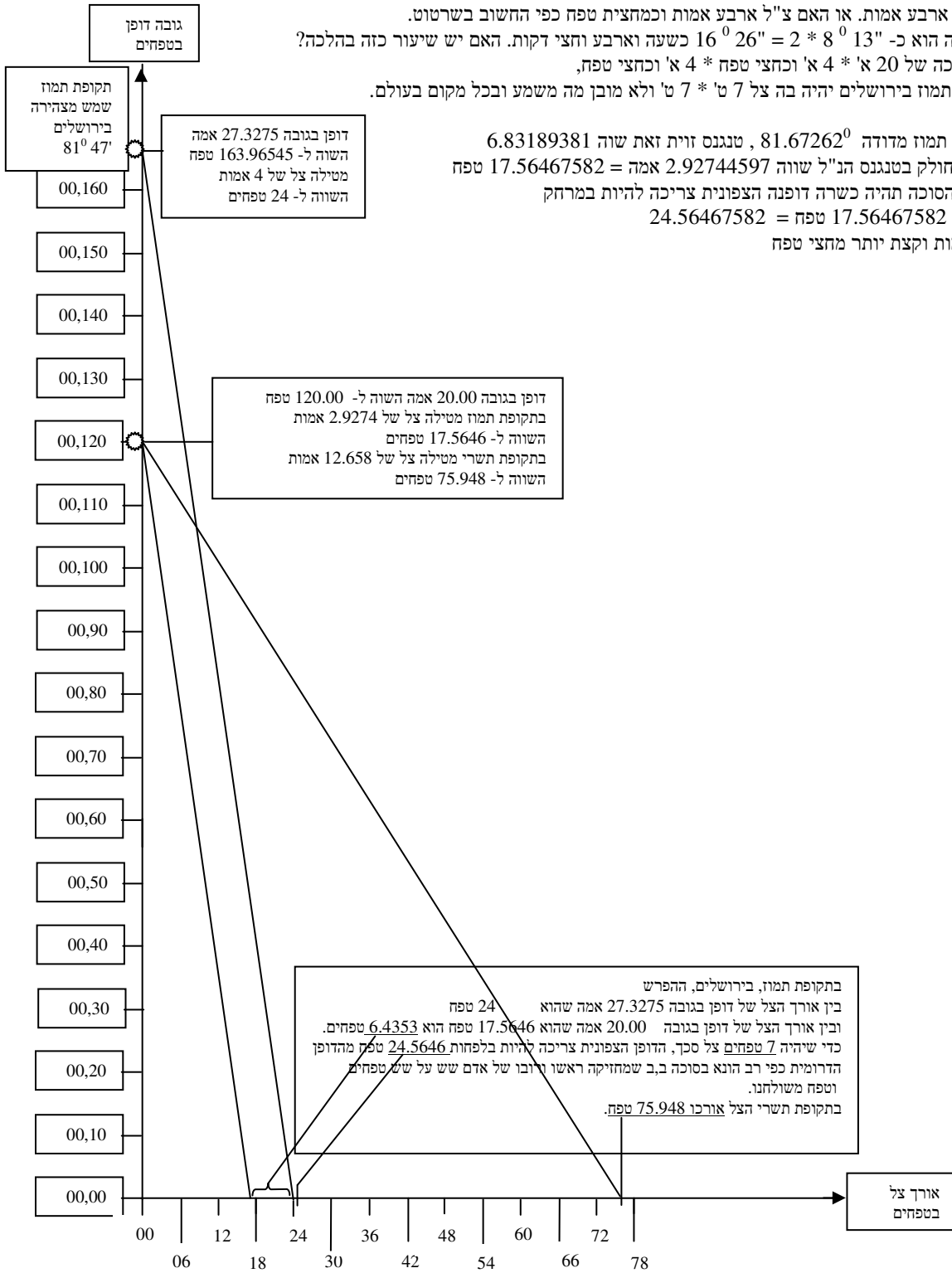
1.3 ישעיהו ד,ה – ו חישוב צל סוכה בתקופת תמוז

סוכה ב,ב, אמר רב הונא מחלוקת בסוכה שמחזקת ד' אמות על ד' אמות, אבל מחזקת יותר מד' על ד' אמות דברי הכל כשרה. כמאן כרבי זירא. ועיין תוס' בתירוץ קמא שבחשבון של גובה עשרים אמה ויותר מארבע על ארבע יש צל סכך של יותר מראשו ורובו ושולחנו, היינו מה ששיערו חכמים שבעה על שבעה טפחים.

ועל תוס' תירוץ שני עיין שפת אמת שמציב תנאי נוסף לפיו הטלת צל סכך של 7 ט' על 7 ט' יהיה במשך זמן של מהלך חמה על ריצפת הסוכה של ארבע אמות. או האם צ"ל ארבע אמות וכמחצית טפה כפי החשוב בשרטוט.

משך זמן זה הוא כ- $16^{\circ} 26' = 2 * 8^{\circ} 13'$ כשעה וארבע וחצי דקות. האם יש שיעור כזה בהלכה?
 התנאי לסוכה של 20 א' * 4 א' וכחצי טפה * 4 א' וכחצי טפה, שבתקופת תמוז בירושלים יהיה בה צל 7 ט' * 7 ט' ולא מובן מה משמע ובכל מקום בעולם.

זוית מצהר תמוז מדודה 81.67262° , טנגנס זוית זאת שוה 6.83189381
 20 אמה מחולק בטנגנס הנ"ל שווה 2.92744597 אמה = 17.56467582 טפה
 לכן כדי שהסוכה תהיה כשרה דופנה הצפונית צריכה להיות במרחק
 24.56467582 טפה + 17.56467582 טפה =
 היינו 4 אמות וקצת יותר מחצי טפה

הלכה למשה מסיני (הלמ"ס) שסוכה צריכה להיות לפחות שבע על שבע טפחים כדי להחזיק ראשו ורובו של אדם. אפשר כי הלמ"ס זאת מעוגנת בנבואת **ישעיהו ד,ה - ו**

[ה] **וְבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנַן** | **יּוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנִגְהָ אֵשׁ לְהִבָּה לְיִלְחָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חָפָה:**
 [ו] **וְסִפְּהָ תַהֲיֶה לְצַל יוֹמָם מִחָרֵב וּלְמַחְסֶה וּלְמִסְתוֹר מִזָּרֵם וּמִמְטָר: פ**

בבלי בבא בתרא עה,א ואמר רבה א"ר יוחנן: עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר: **(ישעיהו ד' ה) וְבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנַן** | **יּוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנִגְהָ אֵשׁ לְהִבָּה לְיִלְחָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חָפָה**; מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו.

רשב"ם ענין יומם - אחד ועשין ב' ונוגה ג' אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז' ול"נ כי על כל כבוד אינו מן החשבון אבל **(יש' ד' ו) וְסִפְּהָ תַהֲיֶה לְצַל יוֹמָם** דסמך ליה לסיפיה דהאי קרא הוה השביעי והאי על כל כבוד לכדמפרשי' בסמוך אתא. **מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עה עמוד א**

והשאר כו' ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים כו'. דקדק לומר בשוקי ירושלים כו' כי לא יהיו אוכלין בשרו רק במקום קדוש תוך חומות ירושלים כשאר קדשים קלים ורוב הקונים שם בשוקי ירושלים דבר מאכל הוא ממעות מעשר שני שהוא קודש שא"א להוציא רק בדבר מאכל תוך חומות ירושלים ואמר שאף עורו לא יבא רק לשימוש מצוה דהיינו לסוכה ואמר זכה כו' לפי שיש בענין לימוד ועשיית המצות ד' מעלות יש העושה לשמה ויש עושה שלא לשמה רק לשם גמול מאתו ית' ויש שלא לשמה רק גמול מאדם ויש העושה כדי שיהיה נקרא רב וחשוב וכדי לקנות כמ"ש כל זה בחידושינו בסוף נדרים ולזה אמר זכה **שעושה לשמה עושין לו סוכה שהוא מצות סוכה לשמה לא זכה רק לשלם גמול מאתו ית' אין עושין לו רק לצל להגן על ראשו מיום הדין שלעתיד ולא סוכה לשמה וגו' מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עה עמוד א**

עתיד הקב"ה לעשות ז' חופות כו'. דהחופות יהיו בזכות מצות סוכה שקיימו בעוה"ז כמ"ש במדרשות ובפ"ק דע"ז וע"כ יהיו ז' שמצות סוכה כל שבעה וגו'

המהרש"א מלמד על שבע סוכות כנגד שבעה ימי סוכה.

עורו של ליתן לצל סוכה, מי שזכה זוכה לסוכה ברחבות, מי שלא עשה לשמה זוכה לסוכה עבור ראשו ורובו להגן עליו ביום הדין.

אפשר שהנביא ישעיה רמז בשבע חופות – סוכות להלכה למשה מסיני של שיעור סוכה הקטן ביותר להיות שבעה על שבעה טפחים. ששה טפחים להחזיק ראשו ורובו של אדם וטפה משולחנו, כל שם סוכה הוא כנגד טפה אחד. וכדי שישב תחת כל שמות הסוכות בודאות, נעשה פעמיים שבע רצועות של טפה על שבעה טפחים, וניתנם לאורך ולרוחב זה על זה נקבל ארבעים ותשע ריבועי טפה על טפה שבכל אחד שני שמות סוכה ואדם זוכה לשבת ראשו ורובו תחת כל שמות החופות.

לתמיכה כי ראשו של אדם יכול להיות טפה נמצא בפסוקים: **שמות תרומה כה,כ: ו- שמות ויקהל לו,ט: שהם בעלי אותו תוכן ואתם טעמים והיו הפְּרָבִים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַל סַכְכִּים כְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו אֶל-הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַפְּרָבִים:** מפסוק זה נדרש כי פני הכרובים היו טפה וזאת הלכה למשה מסיני (הלמ"ס). כרובים הם אנשים צעירים, אם הפנים טפה אז גם אורך ורוחב ראשם טפה.

התבנית **על- תלישא-קטנה ... וְנִגְהָ** – תביר, מרמזת על אפשרות לחישוב חשובני. כאן מובאים בעיקר חישובי זוויות מיצהרה בימי תקופה שונים ממילות הקרא [ה] **וְבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנַן** | **יּוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנִגְהָ אֵשׁ לְהִבָּה לְיִלְחָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חָפָה:**

23.4392 ⁰ טנגס זווית זו 0.4335 = משלים 66.5608 ⁰ טנגס זווית זו = 2.3065	קו הרוחב – חוג הגדי במדודה מקו המשוה או במדידה מקוטב הצפוני			
קירוב קרוב מאד לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	= 2.29 = 100 \ 229 טנגס זווית 66.4100	וְבָרָא ה' 229 = 26 + 203		וְבָרָא 209
קירוב קרוב לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	= 2.35 = 100 \ 235 טנגס זווית 66.948 ⁰	וְבָרָא ה' 235 = 26 + 209		ה' 26
				על 100
31.7666 ⁰ קו רוחב ירושלים	31.07 ⁰ = 58.93 ⁰ - 90 קירוב לקו רוחב ירושלים	= 1.66 = 100 \ 166 טנגס זווית 58.93 ⁰ 100 \ 50 = 2 = טנגס זווית 63.43 ⁰		כָּל-מְכוֹן 166 כָּל 50
		= 1.16 = 100 \ 116 טנגס זווית 49.23 ⁰		מְכוֹן 116
		= 3.61 = 100 \ 361 טנגס זווית 74.51 ⁰		הַר-צִיּוֹן 361
קירוב קרוב מאד לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	=2.31 = 100 \ 231 טנגס זווית 66.59219 ⁰	הצירוף הר ה' 231 = 26 + 205		הר 205
				צִיּוֹן 156
	=4.46 = 100 \ 446 טנגס זווית 77.36 ⁰	וְעַל-מִקְרָאָהּ 440		וְעַל-מִקְרָאָהּ 446
		וְעַל 100		וְעַל 106
				מִקְרָאָהּ 346
				עֲנַן 170

				יִוְמָם 96
			וְעֵשָׂן 420	426
מיצהר ירושלים בתקופת תשרי – ניסן 57.67 ⁰ לכאורה המשלים צ"ל קו רוחב י"ם, אך מתקבל קירוב = 32.33 ⁰	עַל \ וְנִגְהָ = 58 \ 100 = 1.7241 = טנגנס זוית 59.88 ⁰	וְנִגְהָ 58	עַל \ וְנִגְהָ = 64 \ 100 = 1.5625 = טנגנס זוית 57.380 קירוב קרוב לזוית מיצהר ירושלים בתשרי - ניסן	וְנִגְהָ - 64
				אֵשׁ 301
				לְהִבָּה 42
	= 0.42 = 100 \ 42 טנגנס זוית 22.7824 ⁰ קירוב לזוית חוג הגדי			
				לְלִיָּה 75
				כִּי 30
		73.3007 ⁰ = טנגנס זוית 16.6993 ⁰ ומשלים	עַל \ כִּי = = 3.333 = 30 \ 100	
				עַל-כֵּן-כְּבוֹד 182
				עַל-כֵּן 150
				עַל 100
				כֵּן 50
				כְּבוֹד 32
				חִפָּה 93
32.33 ⁰ הזוית המשלימה לזוית המיצהר טנגנס = 32.33 ⁰ = 0.6329 לכן לכל 10 יחידות גובה יהיה צל של 6.329 יח' על הקרקע	57.67 ⁰ זוית המיצהר בי"ם תקופות ניסן תשרי טנגנס = 57.67 ⁰ = 1.58			

הפסוק בישע' (ד,ו) מובא בבבלי סוכה ב,ב כהסבר למצוות עשית סוכה. בהסבר זה מצות הסוכה היא הזכרה לבני ישראל שבזכות קיומה, ישיבה בצל הסכך שלה, היא תגן על בני ישראל ביום הדין לעתיד לבוא שנמשל לעת חום רב. האומות שהוצע להן לקיים מצות סוכה (בבלי ע"ז ג), בועטות בה בשעת חום ולכן לא תהיה להן הגנה ביום הדין.

בפסוק (ו,ה) מופיעה תבנית טעמים תלישא-קטנה (תרסא) ... תביר, שבאחד מתפקידיה מרמזת לאפשרות עשית חישוב, הקשור באופן כלשהו לענין המדובר בו, כאן הסוכה.

התוצאות הבולטות בחישובים שונים בפסוק הן:

- **כָּל-מְכוֹן** קירוב לקו הרוחב של ירושלים,
- היחס בין "להבה" ובין "על" נותן קירוב של כשלושת רבעי מעלה לחוג הגדי.
- היחס הגמטרי בין **וְנִגְהָ ה'**, **וְכִבָּה ה'**, **הַר ה'** ובין מלת **עַל** – מגיב קירוב קרוב ביותר לקו הרוחב של חוג הגדי כפי שנמדד מהקוטב הצפוני, אליו מגיעה השמש בתקופת תמוז (באופן הנצפה מכדור הארץ) ויוצרת את זוית המצטרף הגבוהה ביותר בירושלים. זהו הסבר אפשרי לדברי רב הונא (בבלי סוכה ב,ב) כי סוכה הגבוהה 20 עשרים אמה ורוחב ארבע פסולה כי אין בה צל סכך של שבעה טפחים הנדרשים מפסוק זה בישעיה ד,ד – ה. רוחבה של סוכה זאת בין דופן דרום לדופן צפון צריכה להיות לפחות ארבע אמות וחצי טפח כפי שמודגם בשרטוט.
- חישוב זה מבוסס על מקומה של ירושלים בקו הרוחב צפונה מקו המשווה של כדור הארץ, או קו הרוחב דרומה מהקוטב הצפוני ומיצהר השמש בירושלים בתקופת תמוז. תקופת תמוז מייצגת את יום הדין החם, וכמו כן את העובדה שצריך להיות אור השמש על הסכך כדי שיהיה צל סכך לאו דווקא בסוכה כי גם בתקופת תשרי כבר צריך לכל 10 אמות גובה לפחות כ-6.329 אמות רוחב ועוד שבעה טפחים כדי שיפול צל הסכך בסוכה. המקום סוכה בתקופת תשרי, צפונה מהחוג הארקטי לא יזכה לאור שמש עליה וצל סכך כלשהו, אלא אם תקופת תשרי תחול עד שני ימים בסוכות רק אז יהיה לו שני ימים של אור שמש על הסכך. אפשר שזה הסבר נוסף לענין חישוב תקופת תמוז לגבי הסוכה בגובה 20 אמה.
- חז"ל נתנו כאן כלי מדידה לקביעת תקופת תמוז. אפשר שזה היה אחד מאופני קביעת ימי תקופות (תמוז, טבת, ניסן ותשרי) ע"י הסנהדרין הגדולה אשר ישיבה בלשכת הגזית הצמודה לעזרת המקדש ושעסקה גם בקביעת תקופות ועיבורים. ידיעת תקופת תמוז ותקופת טבת כפי העולה מהפסוקים **בְּרֵאשִׁית נַח חֹכֵם עֵד כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ** וגו' ו- **שְׁמוֹת בָּא יג,ד - ה** פ'ר' קדש לי כל כבוד ... **[ד] בְּחֵרֶשׁ הָאֲכִיבִי [ה] ... אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי**, מאפשר היערכות לעיבור שנה וחדשים ע"פ החשבון כאשר ידועים ההפרשים בין חדשי השנה ע"פ הלבנה וימי השנה ע"פ החמה. כי כדי לעבר שנה צריך להיות ערוך לכך לפני חדש אדר.
- מלת "נגה" היא קירוב לזוית המצטרף בירושלים בתקופת תשרי, ניסן
- היחס בין "על" ובין "ונגה" - קירוב קרוב ביותר לזוית המצטרף בירושלים בתקופת תשרי, ניסן,
- חג הסוכות זמנו "לתקופת השנה" היינו תקופת תשרי אשר צריכה ליפול לכל המאוחר ביום השני של סוכות (וי"א ביום השביעי של סוכות). אפשר כי היחס בין "על" ל-"כל" מרמז לשני ימים בסוכות לנפילת תקופת תשרי המאוחרת ביותר ביחס ללוח החדשים הירחי. נפילה מאוחרת מכך מחייבת עיבור שנה לפני-כן או לפחות עיבורי חדשים.

בפסוק (ו,ה) טעם תלישא – לעצמה בתפקיד שיעור, הפסוק בישע' (ד,ו) המוזכר בבבלי סוכה ב,ב הוא המשך לענין הנפתח בפסוק (ו,ה) ובו שש או שבע שמות לסכך סוכה, המייצגים שבע חופות כל אחד בן לפחות טפח, שכל אחד עשוי לייצג טפח באורך ורוחב סוכה קטנה. ולהלכה סוכה קטנה גדולה לפחות שבע טפחים על שבע טפחים.